

Fjärrvärme vid Lundby 104

Arkeologisk förundersökning
RAÄ Lundby 104:1, Kyrkbyn 33:1,
Lundby socken, Göteborgs kommun
Magnus Rolöf
Bohusläns museum
Rapport 2014: 29

BOHUSLÄNS
MUSEUM

Fjärrvärme vid Lundby 104

Arkeologisk förundersökning

RAÄ Lundby 104:1, Kyrkbyn 33:1

Lundby socken, Göteborgs kommun

Bohusläns museum Rapport 2014:29

ISSN 1650-3368

Författare Magnus Rolöf

Grafisk form Gabriella Kalmar

Layout och teknisk redigering Lisa K Larsson

Omslagsbild Foton tagna av Joakim Åberg. Framsidan visar gräsmattan vid tillfället för undersökningen 2013 (från nordöst). Baksidan visar platsen före undersökning 2012, samt högformationen som var det ursprungliga Lundby 104:1 (från norr).

Tryck Bording AB, Borås 2014

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Bohusläns museum

Museigatan 1

Box 403

451 19 Uddevalla

tel 0522-65 65 00, fax 0522-126 73

www.vastarvet.se, www.bohuslansmuseum.se

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Bakgrund.....	6
Lundby 104:1.....	6
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod.....	9
Resultat.....	10
Materialets potential.....	12
Slutsatser samt åtgärdsförslag.....	12
Referenser.....	13
Litteratur.....	13
Otryckta källor.....	13
Tekniska och administrativa uppgifter.....	14

Figur 1. Utsnitt ur Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.

Figur 2. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan, blad 7B1d/7113, med översikt över undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:10 000.

Sammanfattning

Bohusläns museum har genomfört en arkeologisk utredning/förundersökning i anslutning till grav- och boplatssområdet Lundby 104:1, på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Anledningen var nära förestående markgrepp för fjärrvärme. Vid undersökningen framkom i ett långschakt kulturlager, anläggningar och fynd vilka bedöms utgöra del av södra änden av Lundby 104:1. Fornlämningen kvarliggertill viss del i gräsyrtorna mellan flerbostadshusen och anmäls till FMIS.

Bakgrund

Länsstyrelsen kontaktade under augusti 2014 Bohusläns museum med ett brådsakande ärende i samband med förestående schaktningsarbeten för fjärrvärme och optokabel i anslutning till grav- och boplatssområdet Lundby 104:1 inom Kyrkbyn 33:1 i Göteborgs stad. Schaktarbetet skulle ske mellan Inägogatan och Fyrväpplingsgatan i gräsmatta mellan bostadshus. Under 2013 genomfördes en arkeologisk undersökning (LST dnr 431-14330-2012) direkt norr om gräsmattan med anledning av att Familjebostäder AB skulle bygga nya bostadshus och vid denna fastslogs att grav- och boplatssområdet sannolikt fortsatte söderut in mellan bostadshusen, men med osäker bevarandegrad. Därmed ansåg Länsstyrelsen att en utredning/förundersökning var nödvändig.

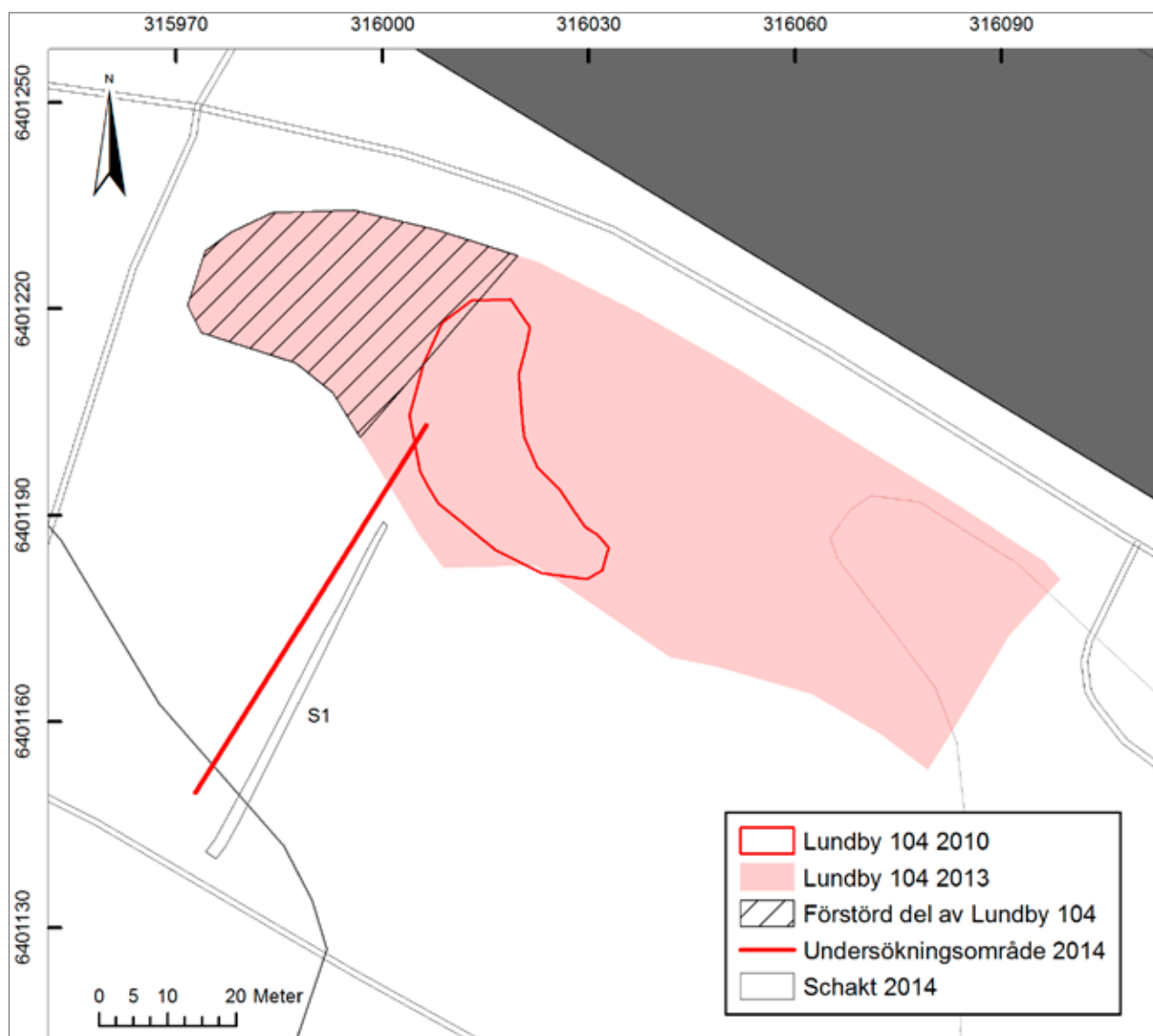
Lundby 104:1

En mer utförlig beskrivning av landskap och fornlämningsmiljö står att finna i Rio Kulturkooperativs förundersökningsrapport från 2010 (Nyqvist & Rudd 2010).

Lundby 104:1 registrerades i samband med förstagångsinventeringen 1964 som en höglignande formation med en central grop. Högen noterades dock som eventuellt sentida och rekommenderades inte att erhålla fornlämningsstatus. I revideringsinventeringen 1989 ändrade man status till fornlämning, som eventuell skärvstenshögen eller grav, utifrån högens form, karaktär och läge (FMIS).

År 2010 genomförde Rio Kulturkooperativ en förundersökning av Lundby 104:1 och den åsrygg som högen låg på. Ett schakt drogs över själva högen och en keramikförande stenpackning konstaterades och gravtolkningen bekräftades, varpå undersökningen av själva högen kom att avbrytas. I några intilliggande schakt påträffades kulturlagerrester och enstaka anläggningar. Lundby 104:1 fick efter förundersökningen en utvidgad utbredning som stensättning och en välvgränsad boplatss med ett relativt anonymt fyndmaterial (Nyqvist & Rudd 2010).

År 2012 uppdrogs Bohusläns museum att genomföra undersökning och borttagande av Lundby 104:1, vilken skulle genomföras under oktober 2012. Då kunde konstateras att grav- och boplatssområdet var betydligt mer omfattande än man antagit och efter att medel beviljats från Riksantikvarieämbetet kunde arkeologisk undersökning genomföras under 2013. Resultaten från denna undersökning är under analys

Figur 3. Översikt som visar Lundbys registrerade utbredning från år 2010 och 2013 respektive, det aktuella undersökningsområdet och schaktet som drogs. Skala 1:1 000.

i skrivande stund men vid undersökningens slut hade ett tjugotal gravar och omkring 700 anläggningar konstaterats, med preliminära dateringar mellan neolitikum och tidigmedeltid (*Redovisning av utförd arkeologisk undersökning 43I-14330-2012*).

Vid undersökningen 2013 undantogs den nordvästra delen av Lundby 104:1 från undersökning. I samband med påföljande byggnation och markarbeten kom dock denna del av fornlämningen att förstöras (se figur 3). Vid undersökningen konstaterades också att fornlämningen sannolikt hade en fortsättning söderut in i gräs- och parkytorna mellan flerbostadshusen, men oklart i vilken omfattning.

Figur 4. Panorama över platsen för fjärrvärmeschaktet i gräsmattan mellan huset. Fotot är taget 2013 vid tillfället för undersökningen uppe på åsryggen. I bild ses resterna av undersökta anläggningar och gravar som löper ända in i schaktväggen. Foto från norr: Joakim Åberg. Montage: Magnus Rolöf.

Syfte och frågeställningar

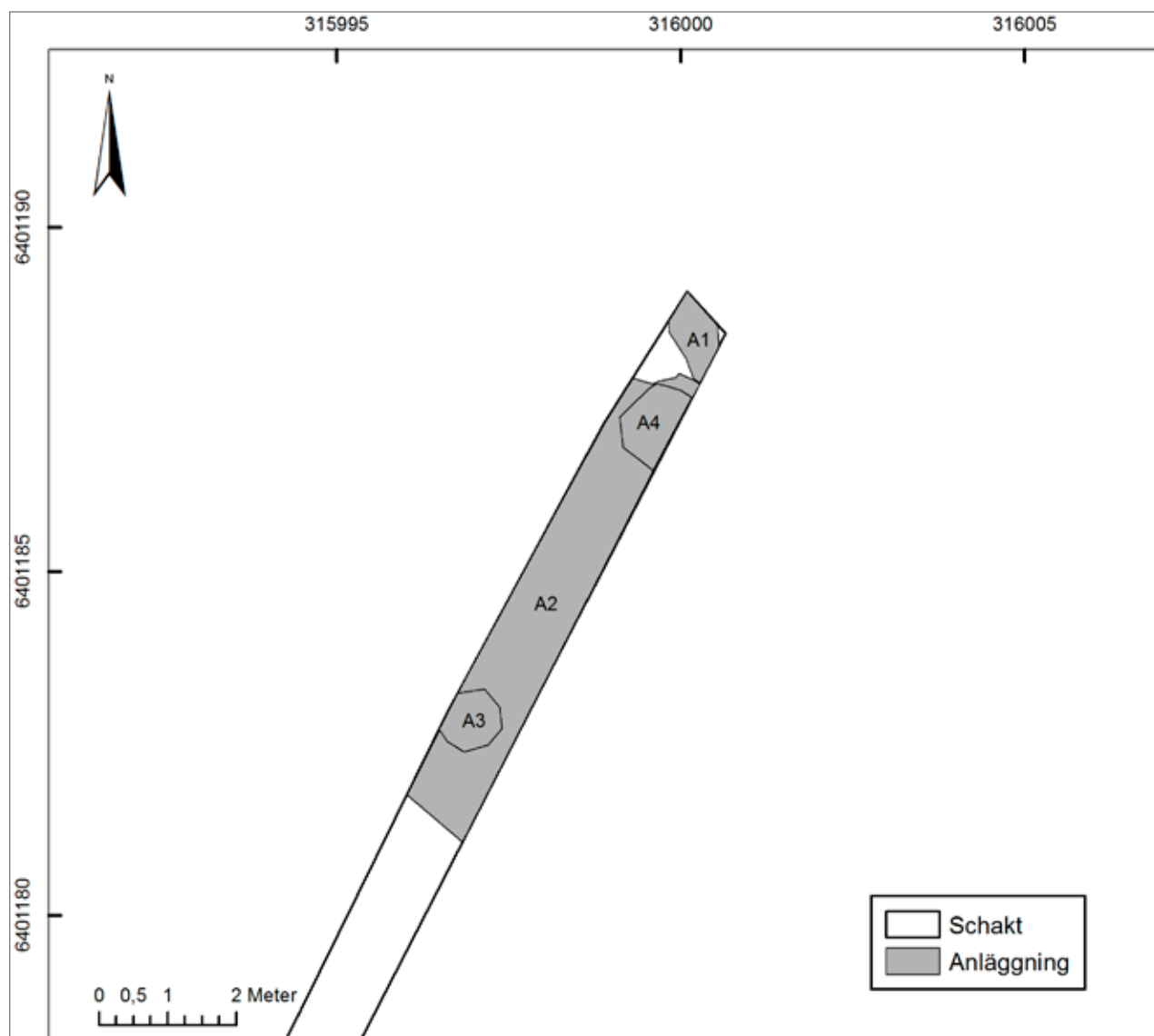
Då inga utredningar gjorts tidigare annat än på själva åsryggen norr om flerbostadshuset, var lämningsbilden och bevarandegraden i gräsmattorna mellan dem oklar. Syftet med den aktuella arkeologiska insatsen var begränsad till att klarlägga om anläggningar berördes, vilket var misstanken från 2013 års undersökning, samt typ och eventuellt omfattning av dessa.

Metod

En arkeolog skulle förlägga ett schakt i fjärrvärmeledningens sträckning ned till anläggningsnivå, samt undersöka och dokumentera de anläggningar som kunde framkomma. Om påträffade anläggningar skulle visa sig omfattande och komplexa skulle Länsstyrelsen kontaktas för samråd. Inga naturvetenskapliga analyser var aktuella.

Fältarbetet genomfördes på några timmar i augusti 2014. Inga fynd tillvaratogs.

Figur 5. Plankarta över norra delen av schakt 1 med ingående anläggningar. Skala 1:100.

Resultat

Schaktet förlades i den svagt sluttande gräsbevuxna gårdsytan från kanten av den undersökta delen av Lundby 104:1 och söderut. I den nordligaste delen av schaktet påträffades på drygt 0,3 meters djup det kulturlager (A2) som tidigare dokumenterats uppe på åsryggen i norr. I och under detta framkom anläggningar i form av två härdgropar (A3–A4) och en kokgrop (A1). De påträffade fynden, som bedömdes och återdeponerades i schaktet, utgjordes av bearbetad flinta och bränd lera. Lämningsarna bedömdes som välbevarade under matjordsskiktet. Samtliga iakttagelser överensstämmer väl med resultaten från 2013 års undersökning och befäster misstanken om att grav- och boplatsoområdet Lundby 104:1 har en fortsättning söderut en bit. Kulturlagret och anläggningarna i schaktet representerar sannolikt del av lämningens södra kant. I schaktets fortsättning mot Inägogatan övergick bottenmaterialet från sand till lera, vilket indikerar att området nedanför Lundby 104:1 tidigare utgjordes av sankare partier.

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
S1	54,0	1,0	0,9	Matjord ca 0,2-0,3 m tjock. Därunder kom längst i N kulturlager. Längre åt S kom 0,2-0,3 m tjocka omrörda massor under matjorden. Bottenmaterialet utgjordes i N av sand, i S (från ca 11 m från N) lera

Tabell 1. Schaktbeskrivning Lundby 104:1 FU.

ID	Typ	Form i plan	Storlek (m)	Under-sökt	Djup (m)	Beskrivning
A1	Kokgrop	Rundad	1,2×0,7			Störning i N och Ö. Fyllning av brun sand med kol, bitar av bränd lera och skörbrända stenar. Flertal stora stenar i fyllningen
A2	Kulturlager	Rektangulär	7,3×1,0	×	0,1	Lager av brun sand med kol, bitar av bränd lera och skörbrända stenar.
A3	Härdgrop	Rundad	0,8×0,6	×	0,2	Fyllning av brun sand med kol, bitar av bränd lera och skörbrända stenar.
A4	Härdgrop	Rundad	1,2×0,8	×	0,2	Fyllning av brun sand med kol, bitar av bränd lera och skörbrända stenar.

Tabell 2. Anläggningsbeskrivning Lundby 104:1 FU.

Figur 6. Översikt över nyttillkommen del av Lundby 104:1. Skala 1:1 000.

Materialets potential

Trots bygget av de befintliga flerbostadshusen och de markingrepp som då gjordes är det sannolikt att fler lämningar finns söder om den undersökta delen av Lundby 104:1. En ny utbredning av fornlämningen kan därför göras (se figur 6).

Slutsatser samt åtgärdsförslag

Fornlämningens nya utbredning, som dock fortsatt får anses vara osäker utifrån detta enda långschakt, anmäls till FMIS. Inga ytterligare åtgärder bedömdes nödvändiga i samband med schaktningen för fjärrvärme och de markarbetena är nu genomförda.

Vid ytterligare kommande eventuella markingrepp intill Lundby 104:1 bör ytterligare antikvariska bedömningar göras. Detta gäller även för de gräsytor som återfinns mellan övriga flerbostadshus mot öst, samt den gräsyta där Lundby 105:1 (Grav markerad av sten/block, registrerad som »Bevakningsobjekt») återfinns sydöst om Lundby 104:1.

Lämningstätheten i närområdet styrks också av en nyligen utförd utredning endast ett par hundra meter sydöst om Lundby 104:1 och 105:1, där Göteborgs stadsmuseum påträffade lämningar från brons- och järnålder, bland annat spår av järnhantering och smide. Utredningen har ännu inte avrapporterats och lämningen har inte registrerats i FMIS (*Detaljplan för Bostäder vid Putsegården 2014*).

Referenser

Litteratur

Nyqvist, R. & Rudd, P. 2010. *Lundby 104 och 105*. Arkeologisk förundersökning i Lundby socken, Göteborgs kommun. Rio Kulturkooperativ, Kulturhistoriska rapporter 88.

Otryckta källor

FMIS [www.fmis.raa.se] 2014-09-04

Detaljplan för Bostäder vid Putsegården, Kyrkbyn 27:7, 27:8. Granskningshandling september. Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret. 2014.

Redovisning av utförd arkeologisk undersökning 431-14330-2012. Bohusläns museum 2013-08-19.

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	43I-20067-2014
Västarvet dnr :	VA 617-2014
Västarvet pnr:	11866
Fornlämningsnr:	RAÄ 104:I
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Göteborg
Socken:	Lundby
Fastighet:	Kyrkbyn 33:I
Ek. karta:	7B 1d/7113
Läge:	X 6401164,729, Y 3159987,956
Meter över havet:	20-25
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Uppdragsgivare:	Göteborg Energi AB
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare:	Magnus Rolöf
Fältpersonal:	Mattias Öbrink
Konsulter:	-
Fältarbetstid:	2014-08-19
Arkeologtimmar:	6
Undersökt yta:	55 löpmetrar (ca 80 m ²)
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Inga fynd omhändertogs

